

Текст „Српски одговор“ чудан је микс произвољних „дијагноза“ заснованих на нетачним претпоставкама и погрешним примерима (решењима у разним земљама Европе и света које се суштински не односе на тему). Аутор, Желидраг Никчевић набраја како су у разним државама Европе регулисана права националних мањина (руске у Летонији, мађарске у Румунији и Словачкој, Швеђана у Финској „... говорника њемачког у Јужном Тиролу..“), али и случајеве који се односе на делове матичне нације, етнички и/или језички различите од већине, које погрешно представља као националне мањине („Квебечани“, Порториканци, Каталонци и Валонци, „...говорници италијанског у Швајцарској...“) па закључује да „...вишенационални карактер западних држава по правилу се манифестује кроз неки облик аутономије, који је најчешће изричито потврђен уставом или законима...“ иако су чак и земље које наводи - Канада („Квебечани“), САД (Порториканци), Шпанија (Каталонци) или Белгија (Валонци) јасно једнонационалне државе (Канађана, Американаца, Шпанаца и Белгијанаца) у којима појам националне мањине не постоји. И сви ти примери - да би (правилно) закључио како Срби у Црној Гори нису национална мањина!

Изнета статусно идентитетска збрка није нажалост парадигматична само (персонално) за аутора текста, већ и за читав круг самозваних народних трибуна тзв. Срба у Црној Гори. Тако су на управо завршеном (8. маја) саветовању Странка српских радикала и невладине организације Српско национално вијеће, Академска алтернатива и Слободна мисао најавиле оснивање српског националног савета, што иначе предвиђа Закон о мањинским правима, мимо воље Мандићеве СНС. Подржаваоци те иницијативе сматрају да Срби треба да уживају сва мањинска права, а истовремено српски народ у Црној Гори не сврставају у мањину. Историчар Александар Стаматовић је „резимирао“ да су пред Србима „...два пута – политички, обарањем власти на изборима и други који подразумева да Срби прихвате да буду мањина....Како да то урадимо, ако не вјерујемо да се режим може срушити и ако не желимо да будемо мањина...на тај начин шаљемо поруку да не знамо шта хоћемо.“ Посланик СНС-а Будимир Алексић идеје о прихватању мањинског статуса види као међуфазу до коначног циља – конститутивности српског народа у Црној Гори, што је, уз идеју о дводомном парламенту, његова странка заједно са неким бошњачким, промовисала још пре референдума.

Трибуни тзв. Срба у Црној Гори очигледно су присталице оних идентитетско статусних решења која значе коначни разлаз и радикално одељивање од браће и рођака опредељених „само“ као Црногорци – традицији, историји и чињеницама упркос. Тако наводну „ коначну подјелу православног народа у Црној Гори на двије нације“, по Никчевићу, Игор Јарамаз „експертски“ назива бинарна диференцијација - дихотомија на Црногорце и Србе. Статус мањине, као могућу последицу „поделе“, трибуни нерадо помињу али фактички делују скоро искључиво у том правцу, при чему статус конститутивног народа у Црној Гори прижељкују управо они међу њима који сматрају

Србију за своју матичну државу – и у тој чињеници не виде ништа противречно.

Анализирајући ставове тзв. српских трибуна јасно је да су у њиховим интерпретацијама значења кључних речи – национална држава, матична нација, народ, етничка група и сл. сасвим нестандардна и особена. Очито је доследно бркање или поистовећивање појмова нација и народ и/или етничка група и поимање нације везано искључиво за етничко порекло, а не за државу како је уобичајено „свуда у свету“ и у теорији.

За разлику од њих протојереј Гојко Перовић, ректор цетињске богословије, у тексту Родољубље и домољубље, луцидно указује на “... разлику између појмова дом и род. Кроз то разликовање може постати јаснија проблематика унутар-црногорских подјела која се управо пројављује кроз питање нације, државе и народа.... домољубље може да се препозна као свијест о узвишености или највећем значају дома, имања, управо државе за наше самопрепознавање (идентитет). ..родољубље ... се не односи само на биолошко, генетичко наслеђе, већ и на духовно предање, које се преноси покољењима...” и појашњава „...да се у црногорској нацији препознају они који изнад свега љубе свој вишевијековни црногорски дом. На другој страни су они који више од свога црногорског дома љубе сопствени српски род...” Проблем је, међутим, у распрострањеном мњењу да припадност и приврженост једном искључује друго, па Црногорци који су свесни српског (етничког и/или духовног) идентитета одједном „спонтано“ одбацују саму идеју црногорске државе (коју су створиле цетињске владике - „најмудрије српске главе“), док новоцрногорци одбацују и прекрајају своју изворну традицију и одричу се сопственог идентитета.

Тако др Момчило Вуксановић на поменутом саветовању примећује :„...Многи Срби нијесу могли да одговоре да ли им је ближа припадност српском народу или држави (Црној Гори) у којој живе..“ не објашњавајући зашто су и откада та два осећања (једино) у Црној Гори противречна, док Никчевић „програмски“ закључује: „Ако се од нас тражи да те лојалности супротставимо једну другој, онда је «нова», «стабилна» итд. Црна Гора већ изгубљена...”

У документу Међународне кризне групе из 2000. године појмови црногорски и српски национализам још се прецизно користе у контексту тада актуелне борбе супротстављених државотворних пројеката (самосталне Црне Горе и заједничке српске државе), коректно се наглашава да су „...разлике између Црногорца и Србина прије биле питање за академске студије него ствар општег осјећаја..“ , али се и јасно уводе дотада стидљиво коришћен појам Нови Црногорци и дистинкција према (осталим) православцима: „Српски национализам је ... поново пробудио реципрочни црногорски

национализам – образац наметнуте самодефиниције познат из Босне... Нови Црногорци све се мање и мање идентификују са својим православним сусједима. “. Домаћи идеолози већ су увелико отишли корак даље - проглашавају Црногорце чак за засебну етничку заједницу и антиципирају положај Срба као националне мањине. Тако је нпр. преминули дон Бранко Сбутега, најинтелектуалнији присталица даље кроатизације бокешких католика, „дијагностицирао“: „ 1999. година затјече Црну Гору подијељену у два блока: с једне стране све националне и вјерске мањине као и дио већинског етничког становништва Црне Горе (Црногорци) који је расположен суверенистички, а с друге стране српска национална мањина и дио већинског црногорског становништва који је расположен унионистички. ...“, што постепено „спонтано“ постаје опште позната „чињеница“ како нпр. 2006. „експертски“ констатује Гордон Бардош, стручњак за Балкан са Института Хариман на америчком Универзитету Колумбија. „ Црна Гора је мултиетничка држава са 40 одсто Црногораца, 30 процената Срба, остатак чине муслимани, Албанци и Хрвати.“.

„Сукоб лојалности“ није баш иманентан црногорској традицији и до њега очигледно није дошло спонтано. Чини се да ипак није у питању експеримент са (квази)мултиетничном државом, што је изгледа само међуфаза, већ конституисање пројектоване новоцрногорске нације, испражњене од традиционалног идентитета уместо кога долазе „општепознате чињенице“ о аутохтоном етничком пореклу , па се могу учинити исправним Никчевићева констатација да је у Црној Гори „ ... ријеч о типично балканском националистичком слепилу кад се фасцинација новостеченом државношћу претвара у погонско гориво безобзирног притиска на мање бројне суграђане који ту фасцинацију не дијеле....“ и форсирање (све)српског идентитета као метод борбе политичке групације којој припада.

Међутим, упркос идејама о устројству државе са више конститутивних народа (што је увек само међуфаза до коначне поделе државе) реалнији је избор између статусних решења: а) матична нација државе, б) национална мањина у националној држави друге нације - новоцрногораца и в) остати „етнички Срби“ без икаквих колективних институционално дефинисаних права, као што је тренутно случај у „Црној Гори свих грађана“. Но, да ли, кад је режим у питању, имамо посла са „типичним балканским националистичким слепилом“ или неком новом врстом слепила (ситуације кад те други воде)? И да ли је у питању само режим?

Трибуни тзв.Срба из Црне Горе, новоцрногораца и представници правих (Албанци) и самопроглашених (Хрвати, Бошњаци, Муслимани) националних мањина необично су сложни у одбацавању идеје обнове традиционалне црногорске нације, што би након/паралелно са обновом државности био једини уобичајен „европски“ пут. Политички субјект (предвођен интелигенцијом којој је јасна дистинкција између нације и

етничког порекла) који би успоставио Црну Гору као националну државу свих Црногораца (православних, католика и муслимана) не постоји још од времена династије Петровић. Српски и претежно хришћански идентитет црногорске нације („оне“ цетињских владика, не „ове“ пројектоване) неспојив је са зацртаном мултикултуралношћу карневалско-атеистичних новогораца, док је мултиконфесионалност (баштињење и католичке и муслиманске традиције) одбачена код новосрба 20. века, упркос историјским чињеницама, а представници мањина прагматично процењују да им је опортунитет да своју судбину вежу уз наводно своје матичне нације суседних држава. Резултат је, по принципу „ми и ви на истом послу“, наводна „бинарна диференцијација“ која баш не личи на типични балкански или било који други национализам. Управо супротно, док типични национални програми у време конституисања држава служе за „обележавање“ што веће територије и асимиловање што више скупина у матичну нацију, новоцрногорски наводни национализам нема територијалних аспирација, знатан (потенцијални и/или некадашњи) део своје нације одбацује као сународнике „туђинских“ рашких окупатора (чији је родоначелник Стефан Немања рођен на месту данашње Подгорице) и вернике „окупаторске“ СПЦ, а „остатак“ проглашавају Хрватима (које поменути Сбутега знатно опрезније дефинише као „...т анак слој пучанства Боке који његује хрватску културу“) и Бошњацима (из Бара и Подгорице „у срцу Босне“). Чудан неки национализам - одбацује готово сву своју материјалну и духовну баштину, сем неколико сиротињских сеоских црквица из доба краља Николе, пар маргиналних екстравагантних теоретичара између два светска рата и модерних естрадно-карневалских достигнућа.

Но, како овакав у перспективи аутодеструктиван (са становишта нације и државе) покрет опстаје и побеђује наводне конкуренте већ скоро две деценије? Откуда маленој Црној Гори интелектуални капацитет за осмишљавање тако свеобухватне (у свим „сегментима“ друштва), међусобно усклађене и доследне а (барем на овим просторима) неутемељене и наизглед самоникле идеологије? Парафразирајмо мишљење познатијег Перовића – Славка о Слободану Милошевићу и применимо га на горе поменуте (ионако су „...у Црној су Гори на власти његови најталентованији ученици..“): „...он (Слободан Милошевић-БМ) никад није измишљао топлу воду већ спроводио у живот спремне рецептуре којима је годинама опслуживан...“

Степен неразумевања тема о којима говоре и које ексклузивно заступају и изненадни „ничим изазвани“ коренити идеолошки заокрети заиста наводе на закључак о спремним рецептурама којима их „неко“ годинама опслужује. Тешко је одупрети се том утиску док слушате режимске културне посленике „модела позитивног дисконтинуитета“ како елаборирају идеје мултикултурализма, српске трибуне - српску традицију, новоцрногорске наводне националисте - историју Црне Горе, НВО сектор - - људска и мањинска права, правне стручњаке - идентитетско статусна уставна питања, а све, скупа са свим политичарима - европске стандарде. Схватимо зато дословно и озбиљно (упркос очигледној бизарности и неутемељености у чињеницама, „међународним стандардима“ и традицији) најновију „као гром из ведра неба“ поставку – о Црној Гори

као микродржави (попут Монака, Лихтенштајна и сл.), која је практично доследно спроведена (боље рећи прошверцована без икаквог отпора) у Уставу и пратећим законима о држављанству и мањинама.

Црна Гора је, да подсетимо, свачија (свих грађана) а црногорско држављанство је ексклузивно право само резидената. За милионску црногорску дијаспору није предвиђен никакав привилегован начин добијања држављанства, штавише и могућност двојног држављанства је селективно укинута за већину. Исељеници су, да подсетимо, потомци људи који су готово два века, након пропасти „Млетачке економске заједнице“ слали уштеђевине из Америке, Аргентине, европских држава, Србије и спасавали Црну Гору од помора од глади, исто као што су чинили Далматинци и Грци својим постојбинама али су њихове матичне државе њима то елементарно право признале – толико о „европским стандардима“. Резултати: само они припадници црногорске дијаспоре који су спремни да 10 година трпе статус евентуално досељених Африканца, Тунгузијца и сл. ће се вратити у Црну Гору, а слично су „стимулисани“ и за улагања у матичну државу, јер их порезници третирају као обичне странце са припадајућим рестрикцијама (ограничење поседовања некретнина – које су можда и наследили, па су приморани да их због пореза и оригиналних „туристичких“ такси распродају). Исто ће проћи и Црногорци који би узели и србијанско држављанство, јер тим чином постају странци (губе црногорско). А приморци који су масовно задржали (и) српски идентитет ионако су „суптилним“ мерама – урбанистичким и просторним плановима, отимачином Морског добра, неспровођењем реституције, тендерима намештеним искључиво за крупни капитал - стимулисани да свој капитал, чак и кад је вишемилионски, улажу негде другде – у (Нови) Београд нпр. , јер у својим местима не могу - по закону. И тако дођосмо и до највећег значаја“... дома, имања, управо државе..“ са нагласком на имање, које ће у перспективи ексклузивно и „легално“ да припада само картелу и њиховим подобним, у држави чији оптималан број становника иначе стручњаци ЕУ пројектују на 2,5 милиона, а већ годишње привлачи милијарду евра страних инвестиција. А ко још није схватио да су тајкуни, „картели“ и припадајући политичари само претходница мултинационалних компанија? Ове потоње наиме, послују по закону, па не могу да купе фабрике, некретнине и грађевинско земљиште набављене на преваран начин, дивље изграђене, отете и сл. пре него их тајкуни легализују – и њима препродају. И тако Црногорци и Бокељи више нису своји али су на њиховом.

За „српске“ трибуне ово нису теме чак ни пред изборе, иако је „њихово“ бирачко тело најугроженије. Очигледно, имамо посла са људима који нису способни ни да препознају проблем а камоли да га реше.

Не треба много објашњавати да је „идентитет“ и „ентитет“ Срби из Црне Горе (чија је матична држава Србија) различит од Црногораца, уз „обиље“ националних мањина, сасвим компатибилан са овом ујурмом. Па ипак Никчевић не види своју одговорност,

Српски одговор и црногорско питање

Пише: Бранимир Марковић
четвртак, 15 мај 2008 19:28

иако и сам врло прецизно описује домете политике у којој учествује, када правилно констатујује да „...колико год маскиран јефтиним фразама о равноправности свих грађана, он (режим у Црној Гори) само припрема терен за надгласавање и етнички инжињеринг, са перспективом да обесправљени Срби ускоро буду преобраћени у новоцрногорце...“.